

ҲУКУМАТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ҚАРОР

Дар бораи Барномаи давлатии солимии репродуктивӣ барои солҳои 2023-2027

Мутобиқи [моддаҳои 4](#) ва [12](#) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи банақшагирии стратегӣ ва дурнамозозии давлатӣ" Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мекунад:

1. Барномаи давлатии солимии репродуктивӣ барои солҳои 2023-2027 ва Нақшаи амали Барномаи давлатии солимии репродуктивӣ барои солҳои 2023-2027 дар марҳилаи якум (солҳои 2023-2025) тасдиқ карда шаванд ([замимаҳои 1](#) ва [2](#)).

2. Вазорату идораҳои дахлдор иҷрои Барномаи мазкур ва Нақшаи амали онро таъмин карда, аз натиҷааш ҳар сол то 15 декабр ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумот пешниҳод намоянд.

3. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба рафти иҷрои Барномаи мазкур ва Нақшаи амали он ҳар сол то 10 январ ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумот пешниҳод намояд.

Раиси
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
Раҳмон
ш. Душанбе,
аз 31 августи соли 2023, № 418

Эмомалӣ

Замимаи 1
ба қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 31 августи соли 2023, [№ 418](#)

Барномаи давлатии солимии репродуктивӣ барои солҳои 2023-2027

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Барномаи давлатии солимии репродуктивӣ барои солҳои 2023-2027 (минбаъд - **Барнома**) чиҳати беҳбудии сифат ва дастрасӣ ба хизматрасониҳои солимии репродуктивӣ, саломатии модарон ва навзодон, кӯдакону наврасон ва ҳифзи солимии репродуктивии аҳоли дар заминаи фарогирии умумии хизматрасониҳои тандурустӣ таҳия шудааст.

2. Барнома қисми ҷудонашавандаи Стратегияи глобалии ҳифзи солимии занон, кӯдакон ва наврасон барои солҳои 2016-2030 ва

Стратегияи ҳифзи солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 мебошад.

3. Барнома ба рушди устувори солимии репродуктивӣ, тарғиботи раванди солимии модарон, кӯдакон, наврасон ва ҷавонон, аз ҷумла осебпазиртарин табақаи аҳоли, тавсеаи дастрасӣ ба хизматрасониҳои солимии репродуктиви аҳоли бо таваҷҷуҳи махсус ба аҳолии деҳот ва таъмини маблағгузори мусоидат менамояд.

2. ҲАДАФҲО ВА ВАЗИФАҲОИ БАРНОМА

4. Барнома бо мақсади тарғиби таваллуди фарзанди солим, бо риояи фосолаи байни таваллуд, баланд бардоштани дастрасӣ, сифатнокӣ ва самаранокии хизматрасониҳои репродуктиви аҳоли, беҳтар намудани саломати занон, тарбияи ахлоқи ҷинсӣ, ҷалб намудани шарикони рушд, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва бахши хусусӣ ҷиҳати таъмини молиявии муассисаҳои таълимӣ, таҷҳизонидан бо техника ва технологияи муосир барои таъмини муассисаҳои тиббӣ бо маводди контрацептивӣ, омӯзондани кормандони соҳаи тандурустӣ дар самти солимии репродуктивӣ, фаълосозии идоракунии таъминот ва тақсимои маводди пешгирандаи ҳамл, таҳияи маводди иттилоотӣ маърифатӣ, баланд бардоштани маърифатнокӣ ва дониши аҳоли оид ба масъалаҳои солимии репродуктивӣ таҳия карда шудааст.

5. Вазифаҳои Барнома аз инҳо иборат мебошанд:

- ҳифзи солимии репродуктиви аҳоли;
- дастрасӣ ба хизматрасониҳои солимии репродуктивӣ;
- паст намудани фавти модарон;
- таъмини муассисаҳои тиббӣ бо техника ва технологияи муосир;
- беҳтар намудани вазъи молиявии муассисаҳои тиббӣ;
- таъмини муассисаҳои таълимӣ бо маводди таълимии зарурӣ ҷиҳати самаранок баргузор намудани дарсҳои таълимӣ вобаста ба солимии репродуктиви аҳоли.

3. ВАЪИ СОЛИМИИ РЕПРОДУКТИВИИ АҲОЛИ

6. Солимии репродуктивӣ қисми ҷудонашавандаи Стратегияи глобалии ҳифзи саломати занон, кӯдакон ва ҷавонон дар давраи солҳои 2016-2030 ва Стратегияи ҳифзи солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ба ҳисоб меравад. Солимии модарон, навзодон, кӯдакон ва наврасон моҳияти муҳимро доро буда, воситаи муҳими рушди сармояи инсонӣ мебошанд.

7. Нишондиҳандаҳои асосии соҳаи тандурустӣ дар давоми даҳсолаи охир беҳтар шуданд, аммо як қатор соҳаҳои мавҷуданд, ки дар онҳо беҳбудии назаррас бояд анҷом дода шавад. Дар Тоҷикистон дар ин самт ҷиҳати рушди устувори ҳадамоти солимии репродуктивӣ, сиҳати модарон, кӯдакон, наврасон ва ҷавонон тадбирҳои муайян андешида шудаанд. Фаъолият дар ин самт дар асоси барномаҳои

миллӣ ва байналмилалӣ, ки дар стандартҳо, стратегияҳо ва протоколҳои клиникӣ асос ёфтаанд, аз ҷумла баланд бардоштани сифати хизматрасонӣ дар соҳаи ҳифзи солимии модару кӯдак, солимии ҷинсӣ ва репродуктивӣ, инчунин механизмҳои маблағгузорӣ амалӣ карда мешавад.

8. Дар натиҷаи бархӯрди маҷмӯӣ ғавти модарон ва кӯдакон коҳиш ёфта, занон ба хизматрасониҳои солимии репродуктивӣ, аз ҷумла банақшагирии оила дастрасӣ пайдо мекунанд, ки ин ба афзоиши фарогирии бо маводи контрацептивӣ занони синни таваллуд аз 25,4 дарсад (2010) то 40,1 дарсад (2018) мусоидат намуда, исқоти ҳамли номатлуб аз 87,8 (2010) ба 55,3 (2018) барои 1000 зиндатаваллуд кам шуда, фосилаи байни таваллуди камтар аз 2 сол аз 37,2 (2010) то 30 дарсад (2018), шумораи зоишҳои хонагӣ (нисбат ба 11,9 дарсад дар соли 2010, дар соли 2018 4,9 дарсад камтар) коҳиш ёфта, 77 дарсади таваллуд бо иштироки кормандони баландихтисос сурат гирифтааст. Аз рӯи натиҷаи тадқиқоти омӯрӣ дар соли 2010 гузаронидашуда 64,9 дарсади занони ҳомила тибқи стандартҳои миллӣ аз муоинаи пеш аз таваллуд гузаштаанд. Дар соли 2017 ин нишондод 93,3 дарсадро ташкил дод, ки дар тури 7 сол ба 28,4 дарсад беҳтар шудааст.

9. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо ҳар чорумин зани шавҳардор усулҳои муосири пешгирии ҳомиладориро истифода мебарад ва 26 дарсади истифоданабарандагон истифодаи онҳоро дар оянда ба нақша гирифтаанд. Арзёбии сифати хизматрасониҳои пешгирии ҳомиладорӣ ба аҳолии зарурати боз ҳам васеъ намудани дастрасии аҳолии ба кумаки пешниҳоднамуда дар самти банақшагирии оила ва ҳамгирии он бо хадамоти кумаки аввалияи тиббию санитарӣ ва хизматрасонии акушериро нишон медиҳад.

10. Кӯшишҳо барои ҳамгирии банақшагирии оилаи пас аз таваллуд ба хизматрасониҳо оид ба ҳифзи модар ва пешгирии ҳомиладорӣ пас аз исқоти ҳамл анҷом дода шуданд. Ҷамчунин, барои ҷорӣ кардани безуриётгардонии ихтиёрии ҷарроҳии занон аз рӯи сабабҳои махсуси тиббӣ кӯшишҳо ба харҷ дода шудаанд, аммо то ҳол тақрибан 30 дарсади занон пас аз таваллуд бидуни гирифтани маслиҳат оид ба банақшагирии оила таваллудхонаҳоро тарк мекунанд. Исқоти ҳамлҳои тиббӣ (исқоти ҳамл, ки тавассути истеъмоли доруҳо ба вуҷуд омадаанд) хеле маъмул аст, аммо заноне, ки исқоти ҳамлдоранд, на ҳама вақт оид ба исқоти ҳамлҳои тиббӣ ё хизматрасонии пешгирии ҳомиладорӣ пас аз чунин исқоти ҳамлҳо машварати босифати тиббӣ мегиранд.

11. Таъмини воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣ то соли 2015 танҳо аз ҳисоби маблағҳои донорҳо сурат мегирифт, вале дар соли 2016 аз ҷониби Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии

Тоҷикистон сатри буҷетӣ барои хариди воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣ таъсис дода, то ба имрӯз саҳми Вазорат барои харидани воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣ қариб 18 дарсад (1 020 000 сомонӣ) аз ҳисоби маблағҳои зарурии молиявӣ бо афзоиши солонаи 5 дарсадро ташкил медиҳад.

4. ДУРНАМОИ ВАЪЪИ СОЛИМИИ РЕПРОДУКТИВИИ АҲОЛӢ

12. Бояд дастрасии ҳамаҷониба ба иттилоот ва хизматрасониҳои солимии репродуктивӣ барои ҳамаи шаҳрвандоне, ки ба онҳо эҳтиёҷ доранд, таъмин карда шавад. То охири соли 2021 маблағҳои буҷети давлатӣ қариб 18 дарсади эҳтиёҷоти пешгирии ҳомиладориро ташкил меод.

13. Мувофиқи маълумоти тадқиқоти тиббии демографӣ соли 2017 нишондиҳандаи истифодаи воситаҳои контрацептивӣ дар байни занони шавҳардори синни репродуктивӣ 27,1 дарсад, нишондиҳандаи баланди эҳтиёҷоти қонеънашудаи банақшагирии оила 23 дарсад ва исқоти ҳамл 9 дарсад мебошад. Эҳтиёҷоти қонеънашуда дар байни занони ҷавон, инчунин ба сатҳи дониш дар бораи пешгирии ҳомиладорӣ баробар аст. Сарфи назар аз баъзе кӯшишҳо, аз қабيلي маърифатнокӣ оид ба масъалаҳои тарзи ҳаёти солим, сатҳи огоҳии ҷавонон дар бораи солимии репродуктивӣ ҳанӯз паст аст.

14. Бо вучуди он, ки теъдоди муайяни заноне, ки ба дараҷаи дилхоҳи оилавӣ расидаанд ва минбаъд фарзанди зиёд доштан намехоҳанд, безуриётгардонии ихтиёрии ҷарроҳӣ хеле кам истифода шуда, ягона усули дарозмуддати мавҷуда ин воситаи дохилираҳмӣ мебошад. Таҷрибаи омӯзонидани момодояҳое, ки дар хонаҳои саломатии дурдаст кор мекунанд, оид ба пешниҳоди хизматрасониҳои воситаи дохили бачадон самаранокии хизматрасонии воситаи дохили бачадонро нишон дод ва ба ин васила дастрасии занони сокини ин минтақаҳои дурдастро афзоиш дод. Ин таҷрибаро бо дарназардошти таҷрибаи ҷаҳонӣ оид ба тавсеаи нақши момодояҳо ҳамчун таҷрибаи пешқадам доништан лозим аст.

15. Сарфи назар аз шумораи зиёди муҳочирони меҳнатӣ, ки аз муҳочирати мавсимӣ ба ватан бармегарданд, воситаҳо барои пешгирии ҳомиладории таъҷилӣ вучуд надорад. Бар асоси далелҳои тасдиқнашуда, ки дар ҷараёни пурсишҳои таъминкунандагони хизматрасониҳои тиббӣ ва фарматсевтҳо ба даст оварда шудаанд, бисёре аз занон ба исқоти тиббӣ ҳамчун чораи охирин муроҷиат мекунанд. Аксарияти пешниҳодкунандагони хизматрасониҳо, ки дар марказҳои солимии репродуктивӣ ё хонаҳои саломатӣ кор мекунанд, аз истифодаи исқоти тиббӣ огоҳ нестанд ва ба ин занҳо машварати дуруст пешниҳод карда наметавонанд.

16. Мавҷудияти воситаҳои контрацептивӣ бояд бо мавҷудияти таъминкунандагони бомаҳорат ва боэтибор барои пешниҳоди ин воситаҳои контрацептивӣ ба ҷуфти ҳамсарон дар муассисаҳое, ки бевосита дар наздикии онҳо ҷойгиранд, ҳамроҳӣ карда шавад. Ба ибораи дигар, тамоми нуқтаҳои хизматрасониҳо, бахусус, нуқтаҳои хизматрасонӣ ба аҳоли, ки дар минтақаҳои дурдаст зиндагӣ мекунанд ва аз нарасидани захираҳо танқисӣ мекашанд, бояд дорои кормандоне бошанд, ки барои машваратдиҳӣ оид ба масъалаҳои банақшагирии оила, таъмини доираи васеи воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣ ва бартарафсозии оқибатҳои номатлуби истифодаи ин усулҳо омӯзонда шуда бошанд.

17. Ҳамзамон, зарурати дуруст таъин кардани ҳайат ва нақши кадрҳои тиббиро мувофиқи сатҳи муассисаи тиббии кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ қайд кардан лозим аст. Ба ҳолати имрӯз, танҳо 17 дарсади табибон ва ҳамшираҳои тиббии оилавӣ хизматрасониҳои солимии репродуктивиро пешниҳод менамоянд (тадқиқоти тиббии демографӣ соли 2017), лекин нақши момодоя дар сатҳи хонаҳои саломатӣ норавшан боқӣ мемонад. Таъин намудани ҳайат ва нақши кормандони тиббии кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ дар пешниҳод кардани хизматрасониҳои солимии репродуктивӣ ва банақшагирии оила як қадар беҳбудихоро фароҳам меоварад.

18. Таъмини хариди воситаҳои контрацептивӣ яке аз иқдоми муҳим ба ҳисоб меравад, агарчанде ки ин ҳам нокифоя мебошад. Мушкилоти дигари муҳим ин таъмини дастрасии воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣ барои ҳамаи шаҳрвандони ба онҳо эҳтиёҷдошта мебошад. Таваҷҷуҳи асосӣ бояд ба беҳтар шудани таъминот бо воситаҳои зидди ҳомиладорӣ барои ҳалли мушкилоти ниҳой равона карда шавад (яъне нуқтаҳои ниҳоии ба истеъмолкунандагон наздиктарин, ки дастрасии ҳамаҷониба ба воситаҳои зидди ҳомиладориро таъмин мекунанд, махсусан барои онҳое, ки дар минтақаҳои дурдаст ва минтақаҳои дорои заминаи заифи захираҳо зиндагӣ мекунанд).

5. САМТҲОИ АСОСИИ АМАЛИСОЗИИ БАРНОМА

19. Самтҳои афзалиятноки Барнома беҳтар намудани дастрасӣ, сифат ва самаранокии хизматрасониҳои солимии репродуктивӣ ва банақшагирии оила, беҳтар намудани саломатии занон ва тарбияи ахлоқи чинсии аҳоли дар давраи солҳои 2023-2027 ба тариқи зерин муайян шудаанд:

- баланд бардоштани дастрасӣ ба иттилооти босифат оид ба масъалаҳои солимии репродуктивӣ ва банақшагирии оила;
- васеъ намудани интиҳоби усулҳо ва хизматрасониҳои банақшагирии оила барои гурӯҳҳои осебпазири аҳоли;

- беҳтар намудани занҷираҳои таъминот бо воситаҳои муосири зидди ҳомиладорӣ;
- таъмини устуворӣ тавассути афзоиши маблағгузориҳои давлатӣ;
- беҳтар намудани ҳамоҳангсозӣ, шарикӣ ва масъулияти ҷонибҳои манфиатдор.

20. Дар асоси уҳдадорихоии мансабӣ кормандони миёнаи тиббӣ барои додани маслиҳат оид ба банақшагирии оила, пешниҳод намудани рифолаҳо, ҳабҳо, тазриқҳо ва воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣи фавқулода имконият пайдо мекунад. Инчунин, кормандони миёнаи тиббӣ хизматрасонӣ оид ба гузоштани воситаи дохилираҳмӣ ва имплантатҳои контрацептивиро пас аз тайёрии мувофиқ таъмин месозанд.

21. Корҳои иттилоотӣ фаҳмондадиҳӣ ва бақайдгирии воситаҳои контрацептивӣи муосир, аз ҷумла имплантатҳои зидди ҳомиладорӣ, доруҳои тазриқӣ зерипӯстӣ ва пешгирии ҳомиладорӣи таъҷилӣ мебошад.

6. НАТИҶАҲОИ АМАЛИШАВИИ БАРНОМА

22. Барнома ба ҳалли масъалаҳои афзалиятноки Стратегияи миллии рушд то соли 2030 мусоидат намуда, ба рушди сармои инсонӣ тавассути беҳтар намудани дастрасӣ, сифат ва самаранокии хизматрасониҳои тиббӣ ва инкишофи захираҳои тандурустӣ тавачҷуҳӣ асосӣ зоҳир менамояд. Барнома ба афзалиятҳои стратегии Стратегияи ҳифзи солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 саҳм гузошта, ба ҷунин соҳаҳо, аз қабилӣ маблағгузориҳои устувор, рушди захираҳои инсонӣ, системаҳои иттилоотӣ ва гузариш ба тандурустӣи рақамӣ, инчунин беҳтар намудани саломатӣи модарон, навзодон, кӯдакон ва наврасон, дастрасӣ ба хизматрасониҳои солимӣи ҷинсӣ, репродуктивӣ ва ҳуқуқ дар доираи муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣи санитарӣ мусоидат менамояд.

7. ПЕШГУҶИИ ВОСИТАҲОИ ПЕШГИРИИ ҲОМИЛАДОРӢ

23. Ҳаҷми хариди воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣ аз ҷониби Муассисаи давлатӣи "Маркази миллии солимӣи репродуктивӣ" дар асоси раванди бодикқати машваратҳо бо муассисаҳои вилоятӣ, шаҳрӣ ва ноҳиявӣ оид ба маълумоти истифодаи воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣ ва арзёбии эҳтиёҷот барои соли оянда ҳисоб карда мешавад.

24. Афзоиши гурӯҳе, ки ба он зарурати пешниҳод кардани хизматрасониҳо ҷой дорад, яъне заноси синну соли репродуктивӣ, бо роҳи таҳлили шумораи аҳоли аз рӯи гурӯҳи синнусолӣ ба назар гирифта шудаанд. Илова бар ин, такмили барномаи банақшагирии оила ба 1 дарсад зиёд шудани нишондиҳандаи истифодаи воситаҳои пешгирии ҳомиладорӣи фавқулода мусоидат мекунад.

25. Коэффитсиенти умумии таваллуд дар солҳои 2000-2019 тақрибан 3 дарсадро ташкил дода, шумораи умумии аҳоли аз 6,8 миллион ба 9,2 миллион нафар (шумораи занони ҷавонеро, ки ба синни репродуктивӣ ворид мешаванд, инъикос менамояд) дар як сол тақрибан 100 ҳазор нафарро ташкил медиҳад. Коэффитсиенти умумии таваллуд дар солҳои 70-уми асри гузашта 4,2 дарсад ва шумораи умумии аҳоли 3 миллион нафар буд. Аз ин рӯ, ҳар сол тақрибан 60 ҳазор зан давраи репродуктивии худро ба охир мерасонад. Ҳамин тариқ, дар 5 соли оянда ҳадамот дар соҳаи банақшагирии оила бояд ҳар сол ба таври илова ба 40 ҳазор зан хизмат расонад. Ин аз 0,6 дарсад зиёд шудани шумораи занони синни репродуктивӣ шаҳодат медиҳад ва бинобар ин, онҳо бояд ба барномаи банақшагирии оила фаро гирифта шаванд. Тибқи арзёбӣ бо такмилдиҳии Барнома аз соли 2023 истифодабарии воситаҳои зидди ҳомиладорӣ низ 1 дарсад афзоиш ёфта, дурнамои таъмини маводҳои контросептикӣ ва маблағгузорию он тибқи замимаи Барнома муайян карда мешавад.

8. МОНИТОРИНГ ВА АРЗЁБӢ

26. Мониторинг ва арзёбии Барнома аз ҷониби Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад.

27. Мониторинг ва арзёбии Барнома мутобиқи талаботи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2018, [№ 615](#) "Дар бораи Қоидаҳои гузаронидани мониторинг ва арзёбии амалишавии ҳуҷҷатҳои стратегии сатҳи милли, барномаҳои соҳавӣ ва минтақавии рушд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" гузаронида мешавад.

9. МАБЛАҶГУЗОРИИ БАРНОМА

28. Барнома дар се марҳила барои солҳои 2023-2025, 2026 ва 2027 мутобиқи нақшаи амал, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад, амалӣ карда мешавад.

29. Барнома аз ҷониби Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад.

30. Хароҷоти маблағҳо барои амалишавии Барнома дар ҳаҷми 44921778 (чилу чор миллиону нӯҳсаду бисту як ҳазору ҳафтсаду ҳафтоду ҳашт) сомонӣ аз манбаъҳои зерин пешбинӣ карда мешавад:

- буҷети ҷумҳуриявӣ - 8174991 (ҳашт миллиону яксаду ҳафтоду чор ҳазору нӯҳсаду наваду як) сомонӣ;

- шарикии давлат ва бахши хусусӣ, инчунин манбаъҳои дигаре, ки қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст - 36746787 (сиву шаш миллиону ҳафтсаду чилу шаш ҳазору ҳафтсаду ҳаштоду ҳафт) сомонӣ.

31. Амалишавии Барнома аз ҳисоби буҷети ҷумҳуриявӣ дар доираи маблағҳои ҳамасола барои соҳаи тандурустӣ пешбинишуда анҷом дода мешавад.